

- <http://doshkilla.blogspot.com/2011/10/blog-post.html>
3. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук. - метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – с. 274. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
 4. Основи інклюзивної освіти: Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Колупаєвої А.А. – «А. С. К.», 2012. – 308 с.
 5. Що таке інклюзивне навчання? // Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/shho-take-inklyuziya/>

Руда Л.

Науковий керівник – Удич З.І.

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ ТА БАТЬКІВ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Пошуки ефективних способів забезпечення участі та співпраці батьків зі школою досі є актуальним завданням освіти. Особливо воно загострюється у контексті впровадження інклюзивного навчання. Міжнародний досвід (Канада, США, та ін.) відзначає, що батьки дітей з особливими потребами більш активно долучаються до навчального процесу, ніж батьки, чії діти відвідують типову школу. Значна кількість батьків бере участь у плануванні та реалізації індивідуалізованого навчального плану своєї дитини, причому деякі з них виявляють бажання долучитися до інших форм співпраці (напр.: батьківських груп) [3, с. 13].

Батьки мають стати активними учасниками навчальних команд своїх дітей тому, що вони найкраще знають їхні сильні та слабкі сторони, здібності, уподобання, задатки, та специфіку особливості розвитку. Їх постійна участь у шкільному житті зможе значно покращити успіхи дитини з особливим розвитком. Важливо, аби батьки брали участь у прийнятті рішень щодо освіти своєї дитини. Саме вони можуть надавати важливу інформацію для планування, впровадження й адаптації програми для найкращого задоволення постійно змінних потреб своєї дитини [3]. І як зазначає Колупаєва А.А.: «Від самих батьків найбільше залежить, чи новий альтернативний підхід до навчання дітей з особливими потребами набере сили і стане провідним, чи й надалі перебуватиме у статусі екзотичного експерименту» [1, с. 46].

У джерелах з впровадження інклюзивної освіти віднаходимо напрями взаємодії із батьків із педагогічним колективом (табл.1) [2, с.17].

Таблиця 1

Напрями взаємодії батьків та педагогічного колективу в інклюзивній освіті

1. Ініціювати обговорення тієї чи іншої проблеми відразу після її виникнення та брати участь в процесі обговорення й ухвалення рішень стосовно освіти дитини.	2. Надавати поінформовану письмову згоду на проведення будь-яких оцінок дитини.	3. Висловлювати свої побажання щодо місця навчання дитини, брати участь в обговоренні різних варіантів, доступних у школі та окрузі.
4. Отримувати інформацію щодо навчання й успіхів дитини від учителів та інших членів її команди.	5. Впродовж навчального року обговорювати з учителем звіти про прогрес дитини.	6. Брати участь у розробленні індивідуального навчального плану для дитини.

Загалом співпраця педагогів із батьками учнів з особливими освітніми потребами передбачає створення позитивного середовища для розвитку цих дітей, а це потребує постійного обміну інформацією, прийняття рішень, визначення меж відповідальності, реалізацію запланованого.

У багатьох країнах законодавча база в галузі реформування спеціальної освіти містить рекомендації щодо активного залучення батьків до навчання їхньої дитини. Наприклад, Конгресом Сполучених Штатів в 1997 р. ухвалено поправки до Закону про освіту осіб з обмеженими можливостями, у яких закріплено право батьків на участь у процесі вироблення й прийняття рішень про направлення дитини до фахівців, її тестування, планування освітньої програми, направлення до певного класу чи навчального закладу та в оцінці освітньої програми. З'явилися також дослідження, спрямовані на вивчення ставлення батьків до інклюзії, з'ясування проблемних питань, що викликають у них занепокоєння. Їхні висновки часом протилежні. Одні батьки цілком задоволені результатами навчання дітей, а інші – сумніваються в них. Так, одна група вчених працювала з респондентами, чії діти зі слабкими й помірними порушеннями відвідували дошкільні заклади або навчалися в початкових класах, щоб визначити, як батьки оцінюють ці освітні програми й наскільки вони ними задоволені. Як виявилось в ході деяких досліджень, учасники підтримують інклюзивну практику й задоволені цими програми та їх результати для своїх дітей [3, с. 9].

Зазвичай, їхнє хвилювання пов'язано з відсутністю належної підготовки учителів, їх особистісним ставленням до інклюзії, браком відповідної державної та громадської підтримки, ресурсів та спеціалізованого викладання. Крім того, батьків турбують питання соціальної інтеграції та навчальних досягнень їхньої дитини.

Партнерські стосунки в тріаді «батьки-педагог-дитина» є основою батьківської компетентності, формування якої потребує розроблення нового змісту корекційно-розвивальної педагогічної діяльності. Скервують корекційно-розвивальну педагогічну діяльність в системі інклюзивної освіти зазвичай

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

спеціальні шкільні психолого-медико-педагогічні консультації, до яких можуть входити вчителі зі спеціальною освітою, фахівці в окремих галузях чи звичайні шкільні вчителі, які мають спеціальні знання, досвід роботи з дітьми [1, с. 102].

Одним із аспектів роботи в команді є постійне повідомлення вчителям важливої інформації, яка може впливати на навчання дитини з особливими освітніми потребами. З цією метою батькам пропонують своєрідні пам'ятки:

1. Чи встигає моя дитина за програмою для її класу? Якщо ні, то чому? Як найкраще діяти в такій ситуації?
2. Чи засвоює моя дитина навчальний матеріал відповідно до цілей свого ІНП? Якщо ні, то чому? Що можна зробити для покращення її успішності?
3. Що означають ці бали (оцінки)?
4. Чи застосовуються адаптації або модифікації в роботі з моєю дитиною?
5. Чи демонструє моя дитина значні успіхи або, навпаки, слабкі сторони в певних предметних галузях, про які я не знаю?
6. Як би ви охарактеризували стиль навчання моєї дитини?
7. Які види підтримки необхідні моїй дитині для засвоєння матеріалу? Які стратегії в роботі з нею дали втішні результати?
8. Чи потрібно моїй дитині впродовж шкільного дня відвідувати допоміжні заняття для відстаючих учнів, при цьому пропускаючи деякі уроки в своєму звичайному класі? Чому?
9. Чи виконала моя дитина всі самостійні навчальні завдання (наприклад, з написання реферату тощо)?
10. Чи була моя дитина присутня на всіх уроках?
11. Чи можливі в неї певні соціальні труднощі в стосунках із ровесниками, про які мені варто знати?
12. Чи потрібно направити мою дитину до шкільного ресурсного вчителя, логопеда, психолога, фахівця з проблем читання чи до соціального працівника? Яка процедура такого направлення? Які наслідки воно матиме згодом для її програми?
13. Яка роль асистента вчителя в роботі з моєю дитиною? Як я маю підтримувати зв'язок із цим працівником?
14. Що я/ми можемо зробити вдома, щоб допомогти моїй/нашій дитині у навчанні? [2, с. 41]

Також важливим є спілкування саме між батьками, адже кожен вчиться як вирішувати ті чи інші проблеми, тому для кращої ефективності адаптуватись їхнім дітям та меншій затрати часу потрібно обмінюватись інформацією між собою. Для успішної взаємодії педагогів з сім'ями варто врахувати ряд рекомендацій (табл.2)

Таблиця 2

Рекомендації учителям щодо спілкування із батьками

№	<i>Рекомендації</i>	
1.	Чітко й послідовно наголошуйте на цінностях дитини	Те, як працівники школи говорять про дітей під час формального і неформального спілкування на початку навчального року, суттєво впливає на розвиток стосунків з сім'ями цих дітей. Батьки цінують здатність вчителів бачити різні аспекти особистості дитини, а не лише її академічну успішність; вміння звертати увагу на індивідуальний прогрес дитини, а не ставити інших дітей як взірці для наслідування.
2.	Ставте себе на місце батьків	Батьки цінують зусилля педагогічних працівників, які намагаються зрозуміти, що означає мати дитину з особливими потребами (наприклад, необхідність домовлятися з чиновниками в системі загальної та спеціальної освіти). Іноді батьки вважають, що шкільні працівники не розуміють їхнє розчарування системою освіти. Батьки зауважували, що їх вважають нетерплячими. Вони хотіли б, аби шкільні працівники краще розуміли їхнє розчарування щодо повільних темпів вдосконалення роботи школи в інклюзивній практиці. Працівники шкіл, які намагаються зрозуміти стан батьків, меншою мірою схильні привласнювати право виносити вердикти, які можуть нашкодити взаєминам між сім'єю та школою.
3.	Поглиблюйте своє розуміння культурної різноманітності	Якщо вчителі глибше розумітимуть наявну різноманітність культур, вони зможуть краще навчати дітей та ефективніше співпрацювати із сім'ями. Багато вчителів ніколи не зважали на різноманітність культур. За допомогою ефективних програм підвищення кваліфікації школи можуть допомогти своїм працівникам замислитися над культурною основою власної системи переконань стосовно дітей та їхніх родин, а також щодо впливу цих переконань на міжособистісні взаємини. Значний вплив на культуру справляють приналежність до певного покоління, соціальне становище, освіта, професія, а також інші чинники. Такий підхід до професійного вдосконалення допоможе вчителям використовувати своєрідні «культурні лінзи», через призму яких потрібно формулювати належні висновки.
4.	Умійте бачити індивідуальність, боріться зі стереотипами	Деякі батьки вважають, що є вчителі, які судять про них і роботу з дітьми лише за фактом наявності у їхньої дитини відхилень у розвитку. Часто педагоги схильні до посліпших узагальнень. Працівникам школи необхідно давати змогу вивчати причини виникнення стереотипів.
5.	Наполегливо працюйте над	Один із батьків зазначив: «...спершу, коли ви ухвалюєте рішення про створення спільної з батьками команди, можливо вам не вдасться долучити всіх, але дайте

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

	створенням партнерств	їм якийсь час, не полишайте цю справу». Розглядаючи методи спілкування між школою і сім'єю, батьки звертають увагу на необхідність гнучкіше підходити до планування часу зустрічей, допомагати родинам спілкуватися між собою, щоб вони могли розподіляти обов'язки, пов'язані з наглядом за дітьми.
6.	Виявляйте зацікавленість до мети, визначеної батьками для дитини	Першим кроком на шляху до діалогу є необхідність встановити особисті контакти з батьками. Деякі педагоги володіють прекрасними вміннями скорочувати психологічну відстань між батьками і фахівцями. Ці вчителі можуть створити атмосферу, в якій батьки не почувуються ніяково. Вчителі досягають цього за допомогою використання відповідного стилю спілкування. Однак, іноді у відносинах спостерігаються прояви, які батьки називають «синдромом експерта».
7.	Домовтеся з батьками, в який спосіб вони хочуть обмінюватися інформацією	Для успішної співпраці потрібна безперервна й ефективна взаємодія сім'ї та школи. Деякі батьки вважають, що добре мати одну особу в школі, з якою вони мають підтримувати контакт. При цьому підкреслюється важливість стійких контактів з людиною, котра добре знає дитину та її індивідуальні особливості. Вчителям необхідно поцікавитися у батьків, з якими працівниками школи вони хотіли б підтримувати зв'язок, як часто, яким чином (беручи участь у різних зустрічах, телефоном, за допомогою письмових повідомлень). Крім того, згодом уявлення батьків щодо контактів зі школою можуть змінюватися.

Таким чином, реалізувати ідею інклюзії неможливо без активної і продуктивної взаємодії педагогів школи із батьками, їх залученню до команди інклюзивного класу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник:/ за заг. ред.. Колупаєвої А.А. – К: «А. С. К.», 2012. – 308 с.
2. Креста А. Інклюзивна освіта: Посібник для батьків. Досвід Канади, К: 2012
3. Лейсер І. Оцінюємо інклюзію. Вивчення батьківських поглядів і чинників, що впливають на їх формування. [Міжнародний журнал з обмежених можливостей, розвитку й освіти] підшивка 51, вересень 2004. – 17с.

Мельник І.

Науковий керівник – Удич З.І.

ПЕРЕВАГИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Характерною особливістю сьогодення є реконструювання системи спеціальної освіти на демократичних, гуманістичних засадах, створення в країні альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки, механізмів для вільного вибору форм навчання дітей, рівня і діапазону освітніх потреб. В основу цього підходу покладено два принципи: 1) не відривати дитину від сім'ї й суспільства, коли це можливо, і сприяти природному процесу її соціалізації; 2) розробити та апробувати додаткові моделі спеціальної освіти та надати можливість батькам дітей з особливостями психофізичного розвитку вибору форм і видів майбутньої освіти [3, с. 1].

Введення різнорівневих моделей навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в інтегрованому середовищі зовсім не означає, що мережа традиційних спеціальних закладів (спеціальні школи і школи-інтернати) повинна скорочуватись. По-перше, соціально-економічні, культурологічні проблеми багатьох сімей настільки незадовільні, що батьки цих дітей не можуть більш-менш задовільно утримувати їх в умовах сім'ї, не кажучи вже про можливість оплати освітніх послуг дитини на рівні тих, які вона отримує в школі-інтернаті. По-друге, для окремих груп дітей навчання в інтегрованому середовищі мало результативне, а часом й протипоказане (аутичним, з важкими вадами мовлення, з комбінованими порушеннями та ін.). Попередньо вони повинні певний час навчатися у спеціальному закладі і отримати відповідну корекційну допомогу, без якої навчання в загальноосвітньому закладі – мало результативне. Досвід роботи спеціальних шкіл-інтернатів підтверджує їх необхідність як закладів для дітей, що потребують особливої державної допомоги у здобутті освіти і соціально-трудова реабілітації [1, с. 9].

Сьогодні перед українською системою освіти постала дилема: продовжувати розвивати діяльність спеціалізованих навчальних закладів і тим самим й надалі розділяти середовище розвитку для типових учнів та учнів із особливими потребами. Чи, натомість, впроваджувати ідею одночасного навчання таких дітей через інклюзивну освіту.

Основними принципами інклюзивної школи є ідеї проте що, всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними; школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання; забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, застосування організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами; діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання [4, с. 15].

Ми не ставимо перед собою у цій статті за мету розв'язати це питання. Але спробуємо визначити переваги саме інклюзивної освіти. Найперше визначимо, що сторонами інклюзивної освіти є ті, для кого вона існує і ті, хто її реалізує, а саме: учні, з особливими освітніми потребами, їх батьки, шкільний педагогічний колектив, адміністрація освітнього закладу, громада, а також школярі із типовим розвитком (табл.1) [1, с. 9-12].